

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۳۹۸، دوره ۱، شماره ۴

گردشگری و آسایش اقلیمی با تاکید بر برنامه‌ریزی و مدیریت شهرهای ساحلی

مطالعه موردی: شهر نور

علی یحیی پور^۱، رضا سارلی^۲، فاطمه سوری^۳، مهدی خداداد^۴

۱- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی ملایر

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد سنجش از دور، دانشگاه محقق اردبیلی

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی

۴- کارشناسی ارشد جغرافیا، دانشگاه گلستان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۲/۰۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۲/۰۴

چکیده

آب و هوای مناسب و شناخت کافی از شرایط اقلیمی در مقصد یکی از مهمترین عناصر در بحث گردشگری است و می‌تواند به-عنوان یک عامل جاذب یا دافع برای گردشگران باشد. این تحقیق از نوع کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی است جامعه آماری ما در این پژوهش خانوارهای شهر نور، مسئولین و گردشگران می‌باشند که برای بررسی تاثیرات عوامل مطرح شده در گردشگری از ابزار پرسشنامه استفاده که توسط جامعه آماری فوق پاسخ و داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری نرم افزار *Spss* و با مدل *HOLSAT* به تجزیه تحلیل داده‌های پژوهش پرداخته‌ایم. همچنین به منظور سنجش شرایط آسایش مناسب برای گردشگران در ماه‌های مختلف از نرم افزار *TCI* بهره گرفته شد که نتایج حاکی از عوامل اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی نشان دهنده این مسئله می‌باشد که مطابق آزمون‌های آماری گرفته شده از مولفه‌های دو فرضیه هر دو فرضیه تأیید می‌شوند و این ساختارها توانسته‌اند موجبات توسعه گردشگری منطقه را فراهم آورند و نتایج حاصله از مدل *HOLSAT* نشان از مثبت بودن عملکرد موجود در مولفه‌های ساختار اقتصادی و متناقض بودن عملکرد برخی از مولفه‌های ساختار اجتماعی - فرهنگی می‌باشد که نشان از نیازمندی در راستایی برنامه‌ریزی مجدد در این راستا می‌باشد همچنین نتایج حاصل شده از ارزیابی شرایط آسایش نشان می‌دهد که از نظر شاخص اقلیم گردشگری و بوم‌گردی شهر نور در بیشتر ایام سال بخصوص ماه‌های دی، اسفند، فروردین، اردیبهشت، مهر، آبان از شرایط عالی و خوب برای فعالیت‌های توریسی برخوردار می‌باشند.

کلید واژه: ساختارهای اجتماعی و فرهنگی، ساختارهای اقتصادی، گردشگری، شهر نور، آمایش سرزمین.

مقدمه

گردشگری پس از انقلاب صنعتی به نحوی سازمان یافته شکل گرفت و در دوره پس از جنگ جهانی دوم به عنوان نیروی اقتصادی مهم در تحول و توسعه مطرح شده است. این فعالیت پس از دهه ۱۹۸۰، زمانی که جهان پیشرفته خود را در اقتصاد پست، صنعتی یافت، با اهمیت یافتن هرچه بیشتر فعالیتهای خدمات پایه به عنوان اهرمی مهم در توسعه کشورها و مناطق گردشگری مورد توجه و تاکید برنامه ریزان و مدیران قرار گرفت (قدمی ۱۳۸۶، ۱). اصولاً توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه گذاری در بخش ها و فعالیت های مختلف اقتصادی آن کشور است و بدون سرمایه گذاری در طرح های زیربنایی، نمی توان انتظار گسترش اشتغال، تولید و رفاه اقتصادی را داشت (شکری و سلیمی، ۱۳۸۵). از طرف دیگر، امروزه جهانگردی به عنوان گسترده ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه ای در عرصه های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است. در محدوده مورد مطالعه یعنی استان مازندران، شهر نور به دلیل وجود ویژگی های اقلیمی، جغرافیایی، توپوگرافی، پوشش مرتعی و جنگلی، منابع آب زیاد، مناطق سرسبز، حیات وحش و شکارگاه های متعدد، استان مازندران از جاذبه های قوی توریستی و گردشگری منطقه محسوب می شود (طرح جامع شهرستان نور، ۱۳۹۰: ۶). فقدان الگوی توسعه پایدار (شهری و روستایی) در سطح شهر باعث عدم تعادل های اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی گردیده است (تولایی، ۱۳۸۶: ۲۳). آمایش سرزمین مفهومی ناشناخته در میان برنامه ریزان، به ویژه برنامه ریزان بخشی است و کمتر در محافل علمی مورد بحث و انتقاد قرار گرفته است با این وجود می توان گفت: آمایش سرزمین، تدبیر، تنظیم شرایط، ایجاد تعادل در بهره گیری از توانمندی طبیعی، تطبیق با نیازهای انسانی و کاهش نابرابری و جلوگیری از نبود تعادل های جدید است. آمایش سرزمین این زمینه را فراهم می کند هدف آمایش سرزمین این است که اجازه دهد جمعیت هر منطقه ای به همان خوبی که می تواند در جای دیگری زندگی کند، در منطقه خود هم به زندگی بپردازد. بنابر یکی از معتبرترین تعاریف از آمایش سرزمین طرح توزیع بهتر جمعیت با توجه به منابع طبیعی و فعالیت های اقتصادی است که هدف آن فقط اقتصادی نیست و رفاه و توسعه کامل ظرفیت های بالقوه جمعیت را در نظر دارد. که برنامه ریزی منطقه ای، بخشی و استانی به شکل واقعی انجام شود و از برنامه ریزی متمرکز فاصله بگیریم. آمایش سرزمین به مفهوم اصلی، بر آماده کردن سرزمین یا به عبارتی، آماده کردن زمین دلالت دارد البته آماده کردن در ارتباط با هدف و معنا و شکل متفاوتی دارد؛ چنانچه آماده کردن قطعه ای از زمین برای ساخت یک واحد مسکونی مورد نظر باشد، آمایش بعد کالبدی و هم بعد معماری به خود خواهد گرفت. اما اگر آمایش محله مسکونی، حوزه شهری یا یک منطقه شهری یا روستایی و مانند آن مطرح باشد ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مانند آن از اهمیت بیشتری برخوردار خواهند. در بعد ملی، تدوین راهبردهای مناسب برای توسعه

کشور براساس شناخت عناصر توسعه فضایی، اهمیت بسیار و نقش محوری در برنامه‌ریزی خواهد داشت (تقی زاده، ۱۳۸۷، ص ۱۰).

بیان مسئله

آمایش سرزمین به معنای بهره‌برداری بهینه از امکانات در راستای بهبود وضعیت مادی و معنوی و در قلمرو جغرافیایی خاص است. در این طرح مزیت‌های فضای طبیعی، اجتماعی و اقتصادی، ساماندهی و نظام بخشی می‌شود. این کار با هدف ایجاد رابطه منطقی بین توزیع جمعیت و انجام فعالیت‌ها در پهنه سرزمین با توجه به ویژگی‌های فضایی مناطق است به طور عام آمایش سرزمین تنظیم رابطه بین انسان، فضا و فعالیت تعریف شده است، آمایش سرزمین تلفیقی از نظام اسکان جمعیت با ساختار فضایی فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی با در نظر گرفتن ملاحظات و معیارهای اجتماعی - فرهنگی براساس نظریه پایه توسعه ملی است با کنار هم قرار دادن تعاریف، وظائف و شمول آمایش سرزمین به شرح زیر می‌باشد: به عنوان مرجع تنظیم دیدگاه دراز مدت توسعه، ارائه استراتژی‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، فضایی - محیطی، مکان یابی برای فعالیت‌های مشخص، فعالیت یابی برای مکان‌های مشخص، ارائه استراتژی کلی توزیع جمعیت و فعالیت در سرزمین، ارائه الگوی توسعه فضایی - الگوی اسکان جمعیت، ارائه نظام مدیریت سرزمین، حفاظت از محیط زیست (زیاری، ، ۱۳۸۶).

در نهایت با هدف بررسی ساختار گردشگری نور، باید به شناسایی نقاط قوت و فرصت‌ها پرداخت و با بهره‌مندی از قوت‌ها و فرصت‌ها، به توسعه گردشگری شهر نور اقدام کرد و به یک پاسخ منطقی برای این سوال که آیا ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی و نهادی شهر نور می‌تواند منجر به توسعه گردشگری شهری پایدار شود؟ و از چه روشی می‌توان این صنعت سود آور را در شهر توسعه داد؟ برای رسیدن به پاسخ سوالات فوق شناخت امکانات، کاستی‌ها، انتظارات گردشگران و برنامه‌ریزی متناسب با شرایط اجتماعی، طبیعی و فرهنگی شهر نور ضرورت دارد. با توجه به جایگاه والای جغرافیایی، ارتباطی، فرهنگی و تاریخی این سرزمین لازم است با استفاده از تمامی امکانات و قابلیت‌ها در جهت رفع محرومیت، ایجاد اشتغال و کسب درآمد از راههای مختلف اقدام شود، بر این اساس، برهمن اساس توسعه گردشگری به عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تاثیر به‌سزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد در مطالعات متعدد مورد تایید قرار گرفته است (کاظمی، ۱۳۸۷: ۵۰). و علت انجام و ضرورت این پژوهش فراهم نمودن بسترهای آمایشی مطلوب در حوزه گردشگری شهری بسیار حائز می‌باشد. به همین منظور توجه به ابعاد مادی، فیزیکی در شهر همچون طراحی شهری،

حفاظت محیط زیست، تاسیسات رفاهی- پذیرایی و تبلیغات درست و همچنین ابعاد انسانی- فرهنگی همچون ارتقاء فرهنگی و آموزش های مربوطه با توجه به اصول توسعه پایدار و هماهنگی آن با فناوری موجود از جمله اقدامات برجسته ای است که می بایست در حوزه گردشگری شهری پایدار مورد توجه قرار گیرد.

ضرورت آمایش سرزمین در ایران

دستیابی به توسعه متعادل با روش های متداول کنونی که دولت بار اصلی توسعه را به دوش می کشد اگر غیرمحمتمل نباشد در حالتی خوش بینانه بدون آمایش سرزمین امری طولانی و زمان بر خواهد بود ایران به لحاظ محدوده های جغرافیایی، شرایط اقلیمی، مرزهای آبی و خاکی و ناهمواری های گسترده دارای شرایط متنوعی است بنابراین هر منطقه توانمندی های مخصوص به خود را دارد در برنامه ریزی های منطقه ای باید به استان های محروم و کمتر توسعه یافته بیشترین توجه صورت گیرد برنامه ریزی منطقه ای کشور بر اساس معیارها و شاخص های اجتماعی فرهنگی که از قابلیت ها و تنگناهای هر منطقه ناشی می شود، به نقش و عملکرد آتی هر منطقه و استان پردازد. از این نقطه نظر استان ها و مناطق کشور با سه عملکرد فراملی، ملی منطق های و استانی تفکیک و مشخص می شوند.

پیشینه پژوهش

جدول ۱: مطالعات انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق در داخل کشور

نام پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	نتایج کلیدی
ابراهیم زاده و همکاران	۱۳۹۴	برنامه ریزی استراتژیک توسعه گردشگری با تاکید بر توسعه پایدار در ناحیه خرم آباد	در برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری ناحیه خرم آباد در اولویت اول استراتژی محافظه کارانه و در اولویت دوم برنامه ریزی استراتژی تهاجمی قرار می گیرند.
شاطریان	۱۳۹۴	نقش گردشگری شهری در توسعه پایدار شهری	فراهم نمودن بستر مناسب به لحاظ زیر ساخت ها، تجهیزات و تسهیلات جهت استفاده موثر از جاذبه های گردشگری شهری نقش مهمی را در توسعه پایدار شهری ایفا می نماید و ایجاد مدیریت یکپارچه گردشگری در قالبی سازمان یافته، مشارکتی و مردمی از راهبردهای موثر در این زمینه می باشد.

<p>گردشگری در این شهر با توجه به ظرفیت و پتانسیل های فراوان توسعه زیادی نداشته است که از اصلی ترین علل عدم توسعه زیر ساخت های گردشگری، از جمله هتل و مدیریت منسجم شهری برای آمادگی این شهر با هدف پذیرایی از گردشگران داخلی و خارجی است.</p>	<p>برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری با استفاده از تکنیک <i>SOAR</i> شهر شوشتر</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>اکبری و همکاران</p>
--	--	-------------	------------------------

جدول ۲: مطالعات انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق در خارج از کشور

نام پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	نتایج کلیدی
<i>ang, Shuangzi</i>	۲۰۱۵	توسعه گردشگری میراث فرهنگی پایدار در چین	اصالت فرهنگی و شبکه جامعه محلی به عنوان هسته اصلی حفاظت از میراث فرهنگی باید به شدت توسط بخش های مختلف در جامعه ارزش داده شود از آنجایی که آنها پایه و جوهر برای اطمینان از توسعه بلند مدت میراث فرهنگی به سوی گردشگری پایدار هستند.
<i>Kwan, Cho-yam, Joe</i>	۲۰۱۵	بررسی حمل و نقل، حالت آهسته برای گردشگری شهری در هنگ کنگ	تحقیقات میان رشته ای برای بررسی مشکل، یک رویکرد چند رشته ای را ایجاد می کند در حالی که راه حل و توصیه ها یک دیدگاه مدیریت و برنامه ریزی شهری را ایجاد می کند.
<i>Uysal, Ülke Evrim</i>	۲۰۱۵	گردشگری شهری در استانبول	بازسازی شهری، رویدادهای بزرگ و بازاریابی و نام تجاری شهر. این مقاله سعی دارد که تاثیرات گردشگری قومی شهری بر گروه اوام که موضوع گردشگری هستند با بکارگیری یک چهارچوب جدید مستند سازی کنند.

فرضیه های پژوهش

فرضیه ۱: ساختارهای اجتماعی- فرهنگی در توسعه گردشگری شهری نور تاثیر دارد.

فرضیه ۲: ساختار اقتصادی در توسعه گردشگری شهری نور تاثیر دارد.

آمایش سرزمین

آمایش سرزمین مفهومی ناشناخته در میان برنامه ریزان، به ویژه برنامه ریزان بخشی است و کمتر در محافل علمی مورد بحث و انتقاد قرار گرفته است با این وجود می توان گفت: آمایش سرزمین، تدبیر، تنظیم شرایط، ایجاد تعادل در بهره گیری از توانمندی طبیعی، تطبیق با نیازهای انسانی و کاهش نابرابری و جلوگیری از نبود تعادل‌های جدید است آمایش سرزمین این زمینه را فراهم می کند هدف آمایش سرزمین این است که اجازه دهد جمعیت هر منطقه ای به همان خوبی که می تواند در جای دیگری زندگی کند، در منطقه خود هم به زندگی بپردازد. بنابر یکی از معتبرترین تعاریف از آمایش سرزمین طرح توزیع بهتر جمعیت با توجه به منابع طبیعی و فعالیت های اقتصادی است که هدف آن فقط اقتصادی نیست و رفاه و توسعه کامل ظرفیت های بالقوه جمعیت را در نظر دارد. که برنامه ریزی منطقه ای، بخشی و استانی به شکل واقعی انجام شود و از برنامه ریزی متمرکز فاصله بگیریم آمایش سرزمین به مفهوم اصلی، بر آماده کردن سرزمین یا به عبارتی، آماده کردن زمین دلالت دارد البته آماده کردن در ارتباط با هدف و معنا و شکل متفاوتی دارد؛ چنانچه آماده کردن قطعه ای از زمین برای ساخت یک واحد مسکونی مورد نظر باشد، آمایش بعد کالبدی و هم بعد معماری به خود خواهد گرفت. اما اگر آمایش محله مسکونی، حوزه شهری یا یک منطقه شهری یا روستایی و مانند آن مطرح باشد ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مانند آن از اهمیت بیشتری برخوردار خواهند. در بعد ملی، تدوین راهبردهای مناسب برای توسعه کشور براساس شناخت عناصر توسعه فضایی، اهمیت بسیار و نقش محوری در برنامه ریزی خواهد داشت (تقی زاده، ۱۳۸۷ ص ۱۰).

آمایش سرزمین، علم و دانش سازماندهی منطقی و عقلانی جنبه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی حفاظت و توسعه محیط زیست را شامل می شود». هدف اساسی آن توسعه مناطق و روابط متقابل درونی و برونی آنها، استفاده معقول از منابع، ارزشمندی سازی میراث انسان ساخت (محیط زیست انسانی) و غیرساخته (محیط زیست طبیعی) ترمیم و تقویت محیط زیست، هماهنگی های افقی و عمودی در سطوح مختلف را شامل می شود. به عبارت دیگر سیمای موجود آتی توسعه یافتگی منطقه را از لحاظ محورهای توسعه و قطب های توسعه ترسیم می کند (صالحی، ۱۳۸۸: ص ۱۶۳).

گردشگری در معنی فعالیتی تفریحی - اجتماعی در نیمه دوم قرن ۱۸ میلادی در اروپا و به ویژه انگلستان ظاهر شد و با گسترش شهرنشینی، ارتقاء و سایل حمل و نقل و به ویژه گسترش خطوط راه آهن، بهبود اوضاع زندگی، اوقات فراغت بیشتر و ..... توسعه یافت. با اینحال، امروزه مفهوم گردشگری متفاوت شده است به طوری که تعداد گرد شگران افزایش چشمگیری یافته و گردشگری در عوض رفتن به نواحی دارای زیبایی نمایشی به تمامی حومه ها گسترش یافته است

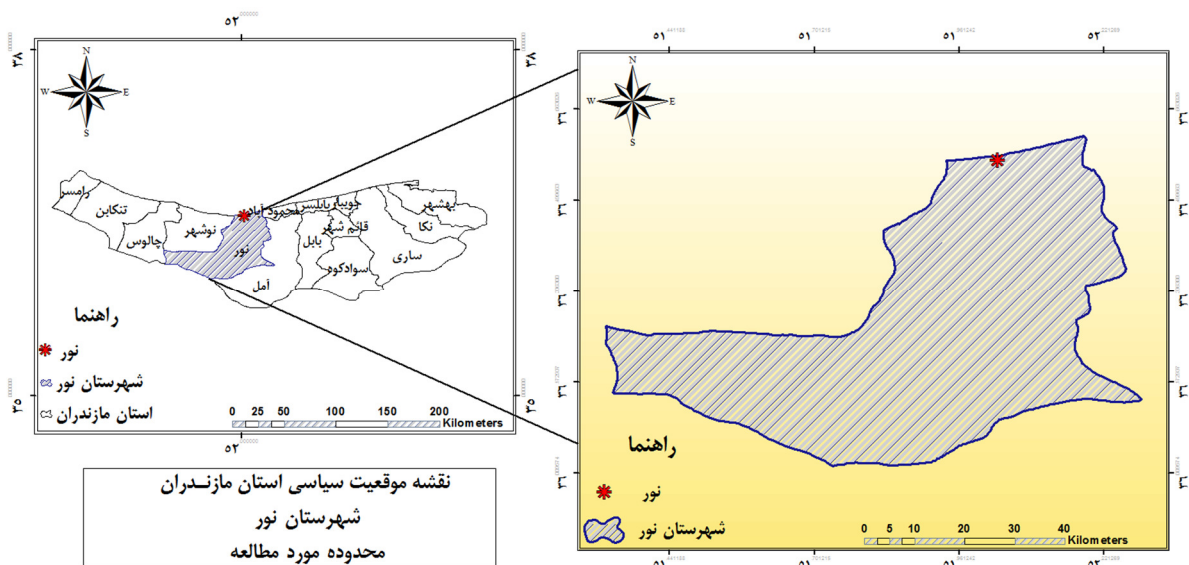
(سلطانی، ۱۳۸۹: ۱۹). اما این امر به رشد سریع و مداوم و گسترش گردشگری بین‌المللی منجر شده، به ویژه از ۱۹۵۰ به عنوان مهمترین عامل موثر در تحریک و ظهور گردشگری پایدار به عنوان یک رویکرد نوین برای توسعه صنعت گردشگری تلقی گردید (علی‌خانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۳). به طوری که، از این منظر هزینه‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی گردشگری به طور فزاینده‌ای مهمتر از مزایای رشد و نمو آن دیده می‌شود. به عبارت دیگر، توسعه صنعت گردشگری به خصوص گردشگری انبوه به طور فزاینده‌ای ناپایدار در نظر گرفته شد (مهدوی، ۱۳۹۰: ۷۲). این تغییر جهت، مبدا ای برای ظهور و گسترش مفهوم توسعه پایدار گردشگری به عنوان الگوی غالب توسعه گردشگری در محافل علمی و سیاست‌های اجرایی از اوایل دهه ۱۹۹۰ به بعد شد (مهدوی، ۱۳۹۰: ۷۳).

یکی از الگوهای فضایی گردشگری، شهری است. نواحی شهری به علت آنکه جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بسیار زیادی دارند غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌گردند. شهرهای معمولاً جاذبه‌های متنوع و بزرگی شامل موزه‌ها، بناهای یادبود، تئاترها، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، شهربازی، مراکز خرید، مناطقی با معماری تاریخی و مکان‌هایی مربوط به حوادث مهم با افراد مشهور دارا بوده که این خود گردشگران بسیاری را جذب می‌کند (پرور، ۱۳۹۳: ۲۲). علاوه بر این حتی در صورتی که جاذبه‌های گردشگری در مناطق غیر شهری واقع باشند از آنجا که شهرها در عینیت یافتگی مکانی، تبلور فضایی را در رابطه با پیرامون خود شکل می‌دهند باز هم حجم زیادی از گردشگران در شهرها متمرکز می‌شوند.

به علاوه در این بین رشد فزاینده میل به تمایززدایی در پسامدرنیته، مرزهای بین کار و اوقات فراغت را درهم ریخته و کار به جزیی از زندگی معاصر بدل گشته است. با از بین رفتن تمایز میان کار و اوقات فراغت، این دو در کلیتی یکسان ذوب شده و به شکل‌گیری سبکی از زندگی، که سبک اکسپرسیونیستی نامیده می‌شود، منتهی گردیده است. از مشخصه‌های این سبک زندگی، پویایی و انعطاف‌پذیری زیاد آن است (پاپلی یزدی، ۱۳۸۲: ۷۲). یکی از مهم‌ترین مقاصدی که روندهای گردشگری جهان را در دهه‌های گذشته تحت تاثیر قرار داده، مرکز شهری است. بنابراین، مردم مقاصد گردشگری را می‌خواهند که به راحتی و به سرعت قابل دسترسی باشند. این مقاصد، برای بازار گردشگرانی که دارای زمان محدود هستند، جذاب بوده و شرایط سفر را در تمامی سال برای آنها فراهم می‌کند. شهرها به عنوان مقاصد گردشگری، دارای عملکرد چندمنظوره هستند؛ علاوه بر این، شهرها فقط مقاصدی که در آنها جمعیتی با فعالیت‌های اقتصادی، زندگی فرهنگی و تحت کنترل نیروهای سیاسی کنار هم جمع می‌شوند نمی‌باشند، بلکه نقش مهمی را به عنوان مراکز فعالیت گردشگری بر عهده دارند. بنابراین، باید به جای گردشگری در شهرها، مفهوم «گردشگری شهری» مورد بررسی قرار گیرد (نوربخش و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۳).

محدوده مورد مطالعه

شهرستان نور با وسعت ۲/۹۷۴ کیلومتر مربع و با حدود ۱۰۰ هزار نفر جمعیت متشکل از دو قسمت کوهستانی و جلگه ای است و بین موقعیت جغرافیایی ۵۱/۲۶ طول شرقی و ۳۶/۴۷ عرض شمالی قرار گرفته است. بلندترین کوه، قله آزاد کوه با ارتفاع ۴۷۲۱ متر و مهمترین رودها، رود نور و لایچ رود می باشد. از لحاظ پوشش گیاهی شهرستان نور به سه قسمت تقسیم می شود که شامل جلگه ای با جنگل و مزارع برنج، کوهستانی شمالی با پوشش جنگلی انبوه و کوه های مرکزی و جنوبی با پوشش گیاهی ضعیف این شهرستان دارای سه بخش مرکزی، بلده و چمستان می باشد. بخش مرکزی شامل شهرهای نور (مرکز شهرستان)، رویان (علمده) و ایزدشهر می باشد و از روستاهای مهم آن رستم رود، تاشکوه علیا و سفلی است. بخش چمستان به مرکزیت شهری به همین نام که در فاصله ۱۵ کیلومتری جنوب شرقی نور، در مجاورت شهرستان آمل قرار دارد. بخش بلده نیز به مرکزیت شهری قدیمی به همین نام در ۸۵ کیلومتری جنوب شهر نور قرار دارد و پل ارتباطی میان دو جاده مهم هراز و چالوس است. (طرح جامع شهرستان نور، ۱۳۹۰).

شکل ۱. نقشه موقعیت شهرستان نور (منبع: نگارندگان، ۱۳۹۶)

روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ ماهیت کاربردی و به روش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها در این تحقیق شامل روش کتابخانه‌ای و روش پیمایش مقطعی است که با استفاده از منابع دیجیتال و کتاب‌های موجود اقدام به جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز گردیده و برای بررسی فرضیه‌ها، اقدام به جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه محقق ساخته صورت گرفته است. در مجموع تعداد ۵۰۱ پرسشنامه (با استفاده از فرمول کوکران در بین گردشگران، جامعه محلی و مسئولین) تکمیل و برای انجام تجزیه و تحلیل‌های آماری وارد نرم افزار SPSS گردید. میزان آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۹ بوده است. با توجه به فرضیه اول که به مبحث ساختار اقتصادی اثرگذار در توسعه گردشگری اختصاص یافته، ابتدا از طریق آزمون‌های سنجش توزیع نرمال کلموگروف و آزمون تی تک نمونه‌ای به سنجش اثرگذاری این ساختار بر توسعه گردشگری شهری پرداخته و در راستای سنجش میزان اثرگذاری ساختار اقتصادی بر روی توسعه گردشگری از آزمون اسپیرمن استفاده می‌نماییم و در نهایت در راستای مشخص نمودن میزان و نحوه اثرگذاری ساختار اقتصادی بر روی توسعه گردشگری شهری شهر نور از طریق رگرسیون خطی پرداخته شد که تصویر واضحی از نتیجه فرضیه پژوهش را ارائه دهد. در راستای فرضیه دوم پژوهش که به ساختار اجتماعی - فرهنگی پرداخته شده با توجه به این مساله، برای بررسی این فرضیه ابتدا از طریق آزمون کای اسکور و فریدمن پرداخته‌ایم و سپس به سنجش میزان اثرگذاری این ساختار بر روی توسعه گردشگری از آزمون اسپیرمن استفاده نموده‌ایم و در نهایت در راستای مشخص نمودن میزان و نحوه اثرگذاری ساختار اجتماعی و فرهنگی بر روی توسعه گردشگری شهری شهر نور از طریق رگرسیون خطی پرداخته شد که تصویر واضحی از نتیجه فرضیه پژوهش را ارائه دهد و در انتهای هر دو فرضیه برای سنجش میزان رضایت جامعه مورد بررسی از اثرگذاری این ساختارها بر روی توسعه گردشگری متناسب با انتظارات و عملکرد بازارچه از طریق مدل HOLSAT به سنجش موضوع پرداخته می‌شود. مدل HOLSAT یک مدل نسبتاً جدید است که تلاش می‌کند به پیچیدگی اندازه‌گیری رضایت ساکنان در یک پدیده بپردازد (ثرانگ و فاستر، ۲۰۰۶، ص. ۸۴۴)، این مدل توسط تریب و اسنیت برای اولین بار در سال ۱۹۹۸، ارائه شده است (تریب و اسنیت، ۱۹۹۸، ص. ۲۸). ارائه دهندگان این رویکرد سعی کرده‌اند بر محدودیت‌های مدل‌های دیگر مانند سروکوال و سروپرف و غیره زمانیکه به اندازه‌گیری رضایت از یک پدیده اعم از انسانی و طبیعی می‌پردازند، غلبه کنند. (TCI = tourism climate index)، عناصر اقلیمی را در برابر کیفیت تجربه توریستی گردشگران ارزیابی می‌کند. به طور کلی این شاخص بیان می‌کند که در یک مقطع زمانی، ترکیب عناصر مختلف اقلیمی آیا برای گردشگران و مسافران و یا حتی بومیان یک منطقه مناسب می‌باشد یا نه. این روش در سال ۱۹۸۵ توسط میسزکوفسکی برای ارزیابی اقلیم جهت فعالیت‌های گردشگری ابداع شد. در این روش عناصر مختلف اقلیمی برای یک منطقه بررسی شده و بر حسب مدل، ضریبهای مختلفی گرفته و در نهایت امتیاز هر ماه یا هر مقطع زمانی که در نظر گرفتیم، محاسبه می‌شود.

شود میسزکوفسکی در ابتدا ۱۲ متغیر اقلیمی را در ارتباط با این موضوع مطرح کرد که سپس به ۷ متغیر اقلیمی کاهش یافت. این متغیرها شامل: میانگین حداکثر دما، میانگین دما، میانگین حداقل رطوبت نسبی، میانگین رطوبت نسبی، مجموع بارش ماهانه، میانگین ساعات آفتابی، میانگین سرعت باد در ادامه با ترکیب برخی از فاکتورها به ۵ شاخص تقلیل می‌یابد.

یافته‌های تحقیق

ویژگی‌های فردی - اجتماعی افراد مورد سنجش

این بخش اختصاص به جمع‌آوری ویژگی‌های فردی و اجتماعی افرادی که مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند اختصاص یافته است. که در جدول زیر ویژگی‌ها افراد مورد مطالعه را بازگو می‌نماید.

جدول ۳: ویژگی‌های فردی - اجتماعی گردشگران

درآمد ماهیانه		سطح تحصیلات		وضعیت تأهل		سن		جنسیت	
۳۹٪	۸۰۰ تا ۵۰۰	۱۸٪	فوق لیسانس	۶۲٪	مجرد	۵۵,۴٪	۲۵-۱۵	۵۸,۶٪	مرد
۱۹,۸٪	۱ تا ۸۰۰	۴۰٪	لیسانس			۲۳,۶٪	۳۵-۲۶		
۱۳,۹٪	۱,۵ تا ۱	۱۵٪	فوق دیپلم			۱۲,۵٪	۵۵-۳۶		
۲۷,۳٪	بیشتر	۲۴٪	دیپلم	۳۸٪	متاهل	۸,۵٪	۷۰-۵۶	۴۱,۴٪	زن
		۳٪	راهنمایی						
سایر موارد		کارگر		صاحب شغل آزاد		کارمند دولت		متخصص	
۴۴٪		۶٪		۱۹,۱٪		۲۱,۶٪		۹,۳٪	

یافته‌های استنباطی

فرضیه اول پژوهش

H1: ساختار اقتصادی در رشد و توسعه گردشگری شهری تأثیر دارد.

H0: ساختار اقتصادی در رشد و توسعه گردشگری شهری تأثیر ندارد.

جدول ۴: ارزیابی توزیع نرمال داده‌ها ساختار اقتصادی از طریق آزمون کلموگروف از سه دیدگاه مختلف و

سنجش اثرگذاری بر روی توسعه گردشگری

گویه	حجم نمونه	آماره آزمون	سطح معناداری	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
ساختار اقتصادی (جامعه گردشگران)	۱۰۰	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰*	۱۳,۷۴۶	۹۹	۰,۰۰۱
ساختار اقتصادی (جامعه خانوار)	۳۷۱	۰/۲۸۵	۰/۰۰۰*	۱۶,۷۴۹	۳۷۰	۰,۰۰۰
ساختار اقتصادی (جامعه مسئولان)	۳۰	۰/۲۴۹	۰/۰۰۰*	۱۷,۲۳۱	۲۹	۰,۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶ سطح معناداری تا ۹۹٪ (*) سطح معناداری تا ۹۵٪ (***) عدم معناداری (NS)

با توجه به آزمون بالا جهت بررسی توزیع نرمال داده‌ها گرفته شده است با توجه به سطح معناداری اختصاص یافته به هر یک از زیر مولفه‌های بخش ساختار اقتصادی تأثیرگذار بر روی رشد و توسعه گردشگری شهر نور با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون اختصاص یافته به هر زیرمولفه می‌توان این گونه نتیجه گرفت که با توجه به مقدار معناداری مقدار ۰/۰۰۰ نشان از رد فرض صفر دارد. یعنی دلیلی برای تأیید این فرضیه که "نمونه مورد نظر از توزیع نرمال برخوردار می‌باشد"، وجود ندارد. به عبارتی توزیع این نمونه، نرمال نمی‌باشد. و بین داده‌ها در بین این آزمون توزیع متفاوت وجود دارد به عبارت کلی: نظرات افراد در پاسخ‌گویی به بخش‌های مرتبط به این جدول متفاوت بوده است. در بررسی نتایج آزمون T می‌توانیم بگوییم شاخص Sig (سطح معناداری) کوچکتر از ۰,۰۵ است بنابراین فرض H_0 ما رد می‌شود و فرض محقق یعنی H_1 با سطح اطمینان ۹۹ درصد پذیرفته می‌شود، یعنی میانگین شاخص ساختار اقتصادی در هر سه گروه گردشگران، خانوار و مسئولان، با عدد ۳ تفاوت دارد، حال باید به سراغ این موضوع برویم که آیا میانگین متغیر فوق بیشتر از عدد ۳ است یا خیر؟ وقتی به ستون میانگین در جدول نگاه می‌کنیم، میانگین ساختار اقتصادی در جامعه گردشگران (۳,۸۷) و میانگین ساختار اقتصادی در جامعه خانوار (۳,۳۶) و میانگین ساختار اقتصادی در جامعه مسئولان (۳,۴۵)، بیشتر از عدد ۳ است. بنابراین از توافق نسبی در جامعه برخوردار هستند (یعنی اکثریت موافقم یا خیلی موافقم زده اند). بنابراین از نظر پاسخگویان توسعه اقتصادی در توسعه گردشگری شهری تأثیر دارد.

جدول ۵: آزمون آماری اسپیرمن جهت سنجش میزان اثرگذاری ساختار اقتصادی بر روی رشد و توسعه گردشگری شهر نور

ردیف	متغیر مستقل	متغیر وابسته	آماره اسپیرمن	سطح معناداری
۱	رشد توسعه گردشگری	ساختار اقتصادی (جامعه گردشگران)	۰/۰۹۸	۰/۰۰۰*
۲		ساختار اقتصادی (جامعه خانوار)	۰/۳۰۶	۰/۰۰۰*
۳		ساختار اقتصادی (جامعه مسئولان)	۰/۰۸۹	۰/۰۰۰*

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶ سطح معناداری تا ۹۹٪ (*) سطح معناداری تا ۹۵٪ (***) عدم معناداری (NS)

با توجه به جدول بالا که از طریق آزمون سنجش ارتباط اسپیرمن به سنجش اثرگذاری ساختار اقتصادی بر روی توسعه گردشگری شهر نور از سه دیدگاه متفاوت پرداخته شده است با در نظر گرفتن خروجی‌های حاصله از دو آزمون پیش فرض و خروجی‌های حاصله از این آزمون در سطح معناداری می‌توان اینگونه بیان نمود که از منظر هر سه گروه ساختار اقتصادی این شهر توانسته در رشد و توسعه گردشگری این شهرستان موفق عمل نماید به گونه‌ای که این میزان موفقیت را می‌توان در سطح معناداری ۹۹ درصدی حاصله از دیدگاه هر سه گروه مشاهده نمود البته لازم بذکر است شاید از منظر تمامی آنها سطح معناداری ۹۹ درصدی حاصل شده و هر سه گروه بر اثرگذاری این ساختار بر روی گردشگری شهر اذعان دارند در ادامه برای پاسخ به این مسئله از مدل آماری رگرسیون خطی استفاده می‌نماییم که نتایج آن را می‌توان در جدول و نمودار ذیل مشاهده نمود.

جدول ۶: مدل خلاصه شده و پارامترهای برآورد شده جهت ترسیم ارتباط ساختار اقتصادی شهر نور با رشد و توسعه گردشگری این شهر

برآورد پارامترها		مدل خلاصه شده					متغیر مستقل	متغیر وابسته	معادله
متغیر	ثابت	سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	ضریب آنوا	رگرسیون مربع			
۰/۶۶۱	۰/۸۰۳	۰/۰۰۰*	۱۰۰	۱	۲۴/۸۹۱	۰/۲۲۷	ساختار اقتصادی (جامعه گردشگران)	رگرسیون خطی رشد و توسعه گردشگر	
۰/۵۲۹	۱/۴۳۰	۰/۰۰۰*	۳۷۱	۱	۲۳/۵۱۹	۰/۲۱۷	ساختار اقتصادی (جامعه خانوار)		
۰/۲۹۹	۲/۳۰۵	۰/۰۰۶*	۳۰	۱	۷/۸۴۹	۰/۰۸۵	ساختار اقتصادی (جامعه مسئولان)		

مآخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

با توجه به جدول بالا که از طریق مدل رگرسیون خطی به سنجش نحوه ارتباط ساختار اقتصادی با رشد و توسعه گردشگری شهر نور را از سه دیدگاه مختلف می‌سنجد با توجه به ارقام خروجی حاصله از این مدل می‌توان ایگونه استدلال نمود که این ارتباط بصورت مستقیم بوده و ساختار اقتصادی بصورت مستقیم بر رشد و توسعه گردشگری از منظر هر سه گروه تأثیرگذار بوده است که این امر را در برآورد پارامترهای نهایی هم می‌توان مشاهده نمود.

در نهایت به منظور محاسبه سطوح برآورده شدن انتظارات گردشگران، مردم محلی و مسئولین از توسعه گردشگری در مؤلفه بعد اقتصادی از زیر مؤلفه‌های نظیر (منافع اقتصادی برای کسب و کار محلی، افزایش درآمد، افزایش فرصت‌های شغلی برای زنان، به دست آوردن تجربه و افزایش قیمت زمین و کالاها)، ابتدا میانگین هر یک از مؤلفه‌ها در دو قسمت «انتظارات و عملکرد» محاسبه شده و سپس در مدل *HOLSAT* قرار گرفت. مقایسه میانگین انتظارات و عملکرد مشاهده شده برای مؤلفه اقتصادی نشان می‌دهد که تفاوت میانگین‌ها برای آیتم‌های "تمامی آنها" مثبت است به این دلیل که آنها انتظار بالایی را از این شهر در رابطه با این آیتم‌ها نداشته‌اند و از طرفی عملکرد این شهر در برآورده کردن این انتظارات نیز بالا بوده است. به گونه‌ای از منظر آنها پیش رفته که می‌تواند شهر به زودی در این بعد پیشرفت چشم‌گیری در توسعه

جدول ۷: انتظارات، عملکرد و سطح رضایت از مولفه‌های اقتصادی

انتظارات	عملکرد	سطح رضایت	مولفه‌های بعد اقتصادی	ردیف
میانگین	میانگین	عملکرد- انتظارات		
۱,۴۹	۱,۶۱	۰,۱۲	منافع اقتصادی برای کسب و کار محلی	۱
۱,۵۹	۲,۲۱	۰,۶۲	افزایش درآمد	۲
۲,۳۳	۲,۵۷	۰,۲۴	افزایش فرصت‌های شغلی برای زنان	۳
۱,۲	۲,۴۳	۱,۲۳	به دست آوردن تجربه	۴
۱,۷۰	۲,۵۶	۰,۸۶	افزایش قیمت زمین	۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

به منظور روشن شدن وضعیت انتظارات گردشگران و مردم محلی از مؤلفه‌های بعد اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته، از ماتریس مدل *HOLSAT* یعنی ماتریس انتظارات بر عملکرد استفاده شده است. پنج آیتم بعد اقتصادی در قسمت سناریو (*Win*) قرار گرفته اند، نتایج نشان می‌دهد که ویژگی‌های اقتصادی شهر در بخش گردشگری توانسته‌اند انتظارات مردم محلی و گردشگران را برآورده و رضایت آنها را جلب نماید.

ب) فرضیه دوم پژوهش

H1: ساختار اجتماعی- فرهنگی در رشد و توسعه گردشگری شهری تأثیر دارد.

H0: ساختار اجتماعی- فرهنگی در رشد و توسعه گردشگری شهری تأثیر ندارد.

جدول ۸: آزمون ناپارامتریک کای اسکوتر و فریدمن جهت سنجش عوامل اجتماعی - فرهنگی

مؤثر بر روی رشد و توسعه گردشگری

فریدمن	کای اسکوتر				مؤلفه ها	ردیف
	سطح معنا داری	میانگین رتبه‌ای	سطح معنا داری	درجه آزادی		
۰/۰۰۳*	۷/۲۹	۰/۰۰۰*	۴	۲۵/۴۰	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه گردشگران)	۱
	۶/۱۲	۰/۰۰۰*	۴	۲۶/۶۰	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه خانوار)	۲
	۶/۵۴	۰/۰۰۶*	۴	۲۰/۲۰	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه مسئولان)	۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶ سطح معناداری تا ۹۹٪ (***) سطح معناداری تا ۹۵٪ (***) عدم معناداری (NS)

بر اساس جدول بالا که به سنجش عوامل اجتماعی و فرهنگی موجود در شهر که می‌تواند موجبات رشد و توسعه گردشگری این شهر را فراهم آورد می‌توان با توجه به خروجی‌های حاصله از سه گروه متفاوت که در این پژوهش مبنا رسیدن به هدف پژوهش می‌باشند اینگونه بیان نمود که از منظر این سه گروه عوامل موجود در شهر بسیار توانمند و کارآمد در راستایی رشد و توسعه گردشگری می‌باشند بگونه‌ای که این ساختار بسیار مهم از دیدگاه تمامی گروه‌ها سطح معناداری ۹۹ درصدی بدست آمده است که خود این مقوله بیانگر توانمندی شهر از پتانسیل‌های اجتماعی و فرهنگی در راستایی جذب گردشگر و توسعه این صنعت در شهرستان می‌باشد.

در ادامه آزمون پیش فرض به سنجش عوامل اجتماعی و فرهنگی موجود در شهر که در امر رشد و توسعه گردشگری این شهر دخیل می‌باشند از طریق آزمون فریدمن پرداخته شده که نتایج این آزمون برای تکمیل فرآیند سنجش فرضیه این مقوله را نشان می‌دهد که از دیدگاه سه گروه بطور کلی این عوامل کارآمد قلمداد گردیده و تمامی این سه بطور کل به سطح معناداری ۹۹ درصدی دست یافته‌اند و تنها در میزان تفاوت اهمیت این ساختار در رشد و توسعه گردشگری در این سه گروه دیده می‌شود که مسئله‌ای کاملاً منطقی بنظر می‌رسد که بیشترین میزان اهمیت این ساختار از دیدگاه جامعه گردشگران می‌باشد که از منظر آنها عوامل اجتماعی و فرهنگی مسئله‌ای بسیار مهم در مراجعه آنها به این شهر و یا نقاط دیگر می‌باشد

و کمترین میزان اهمیت را قشر مردم محلی به خود اختصاص داده‌اند که از منظر آنها ساختارهای دیگر شهری در جذب گردشگر مهم‌تر بوده‌اند نه این ساختار به همین منظور برای رسیدن به هدف فرضیه حاضر که بررسی اثرگذاری این ساختار بر روی رشد و توسعه گردشگری می‌باشد ابتدا از آزمون سنجش ارتباط اسپیرمن در ادامه استفاده می‌نماییم.

جدول ۹: آزمون آماری اسپیرمن جهت سنجش میزان اثرگذاری ساختار اجتماعی و فرهنگی بر روی رشد و توسعه گردشگری شهر نور

ردیف	متغیر مستقل	متغیر وابسته	آماره اسپیرمن	سطح معناداری
۱	رشد و توسعه گردشگری	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه گردشگران)	۰/۳۵۶	۰/۰۱۲**
۲		ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه خانوار)	۰/۳۸۹	۰/۰۰۶*
۳		ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه مسئولان)	۰/۲۵۹	۰/۰۵۰**

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶ سطح معناداری تا ۹۹٪ (*) سطح معناداری تا ۹۵٪ (***) عدم معناداری (NS)

با توجه به جدول بالا که به سنجش اثرگذاری ساختارهای اجتماعی - فرهنگی موجود در شهر نور در راستای رشد و توسعه گردشگری گرفته شده است با توجه به نتایج این آزمون که به سنجش این ارتباط پرداخته شده در سطح معناداری می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که تنها از منظر مردم محلی این شهر ساختار اجتماعی و فرهنگی آنها توانسته تا سطح ۹۹ درصد موفق در امر رشد و توسعه گردشگری عمل نمایند و از منظر دو گروه دیگر یعنی مسئولین و گردشگران این میزان اثرگذاری تا سطح ۹۵ درصد بوده است که از منظر این دو گروه نیازمند فرهنگ سازی و بالا بردن ویژگی‌های اجتماعی شهر در راستای جلب رضایت گردشگران می‌باشد بخصوص از منظر گروه مسئولین که در آخرین نقطه معناداری ۹۵ درصدی قرار گرفته است و از منظر این گروه عوامل فرهنگی و نحوه برخورد با گردشگران خود عامل بازدارندای در جذب گردشگری محسوب می‌شود به همین منظور نیازمند برنامه‌ریزی‌های کارآمد در این راستا از دیدگاه آنها دیده می‌شود به همین منظور با توجه به مشخص شدن اثرگذاری این ساختار بر روی گردشگری این شهر برای حل مسئله که میزان اثرگذاری و نحوه اثرگذاری ساختار اجتماعی - فرهنگی بر روی رشد و توسعه گردشگری شهر به چه گونه بوده است که آیا این اثرگذاری در راستای توسعه بود و یا عاملی باز دارند محسوب می‌شود در ادامه برای پاسخ به این مسئله از مدل آماری رگرسیون خطی استفاده می‌نماییم که نتایج آن را می‌توان در جدول و نمودار ذیل مشاهده نمود.

جدول ۱۰: مدل خلاصه شده و پارامترهای برآورد شده جهت ترسیم ارتباط ساختار اجتماعی - فرهنگی شهر نور با رشد و توسعه گردشگری این شهر

برآورد پارامترها		مدل خلاصه شده					متغیر مستقل	متغیر وابسته	معادله
متغیر	ثابت	سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	ضریب آنوا	رگرسیون مربع			
۰/۲۹۱	۱/۴۸۵	۰/۰۲۳**	۱۰۰	۱	۵/۳۶	۰/۰۵۹	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه گردشگران)	رگرسیون خطی رشد و توسعه گردشگر	
۰/۸۵۶	۰/۸۴۳	۰/۰۰۰*	۳۷۱	۱	۱۲۷/۳۸	۰/۶۰۰	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه خانوار)		
۰/۲۹۴	۰/۹۹۰	۰/۰۴۶*	۳۰	۱	۳/۸۷۷	۰/۰۴۴	ساختار اجتماعی - فرهنگی (جامعه مسئولان)		

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

با توجه به جدول بالا که از طریق مدل رگرسیون خطی به سنجش نحوه ارتباط ساختار اجتماعی - فرهنگی با رشد و توسعه گردشگری شهر نور را از سه دیدگاه مختلف می‌سنجد با توجه به ارقام خروجی حاصله از این مدل می‌توان اینگونه استدلال نمود که این ارتباط بصورت مستقیم بوده و ساختار اجتماعی - فرهنگی بصورت مستقیم بر رشد و توسعه گردشگری از منظر هر سه گروه تأثیرگذار بوده است اما میزان این اثرگذاری کاملاً متفاوت بوده است بگونه‌ای که در دو گروه تا سطح ۹۵ درصد اثرگذار و یک گروه تا سطح ۹۹ درصد اثرگذار بوده است که این امر را در برآورد پارامترهای نهایی هم می‌توان مشاهده نمود.

در نهایت با توجه به خروجی‌های حاصله از آزمون‌های آماری گرفته شده در ارتباط با فرضیه دوم پژوهش می‌توان اینگونه بیان نمود که از منظر هر سه دیدگاه مورد مطالعه ساختار اجتماعی و فرهنگی توانسته در رشد و توسعه گردشگری شهر نور دخیل باشد ولی این میزان دخالت متفاوت بوده است که به تفاوت دیدگاه و ذهنیت آنها بستگی دارد.

به منظور محاسبه سطوح برآورده شدن انتظارات گردشگران و مردم محلی از توسعه گردشگری در مؤلفه بعد اجتماعی و فرهنگی از زیر مولفه‌های نظیر (ارتقا سطح استاندارد زندگی، بهبود وضع جاده‌ها، خیابان‌ها و خدمات عمومی، ایجاد و توسعه امکانات تفریحی، افزایش سطح آگاهی و دانش مردم، افزایش ازدحام و شلوغی، کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی و ایجاد مشکلات فرهنگی برای جامعه میزبان) ابتدا میانگین هر یک از مؤلفه‌ها در دو قسمت انتظارات و عملکرد محاسبه شده و سپس مقایسه میانگین انتظارات و عملکرد برای مؤلفه‌های بعد اجتماعی و فرهنگی گویای آن است که تفاوت میانگین‌ها برای آیتم‌های "بهبود وضع جاده‌ها و خیابان‌ها و خدمات عمومی و ایجاد، توسعه امکانات تفریحی و افزایش سطح آگاهی و دانش مردم" منفی است و عملکرد این شهر در برآورده کردن این انتظارات بسیار پایین بوده است. اما در ارتباط با آیتم‌های "ارتقا سطح استاندارد زندگی، افزایش سطح آگاهی و دانش مردم، افزایش ازدحام و شلوغی، کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی و ایجاد مشکلات فرهنگی برای جامعه میزبان" این شهر نیز عملکرد قابل قبولی دارند. همچنین بالاترین سطح رضایت مربوط به کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی و کمترین سطح رضایت مربوط به ایجاد و توسعه امکانات تفریحی است.

جدول ۱۱: انتظارات، عملکرد و سطح رضایت از مولفه‌های اجتماعی - فرهنگی

ردیف	مولفه‌های اجتماعی - فرهنگی	تفاوت میانگین	عملکرد	انتظارات
		عملکرد - انتظارات	میانگین	میانگین
۱	ارتقا سطح استاندارد زندگی	۰,۵	۲,۲۵	۱,۷۵
۲	بهبود وضع جاده‌ها و خیابان‌ها و خدمات عمومی	-۰,۰۱	۱,۳۳	۱,۳۴
۳	ایجاد و توسعه امکانات تفریحی	-۰,۷۴	۱,۴۷	۲,۲۱
۴	افزایش سطح آگاهی و دانش مردم	-۱,۴۲	۱,۲۲	۲,۶۴
۵	افزایش ازدحام و شلوغی	۰,۵۳	۲,۷۷	۲,۲۴
۶	کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی	۱,۳۳	۲,۳۳	۱,۰
۷	ایجاد مشکلات فرهنگی برای جامعه میزبان	۱,۹۲	۲,۸۴	۰,۹۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

مطابق ماتریس زیر، ایجاد و توسعه امکانات تفریحی و افزایش سطح آگاهی و دانش مردم بر روی سناریوی (*Lose*) قرار دارند، به عبارتی انتظارات گردشگران و شهروندان در این زمینه برآورده نشده است. اما ارتقا سطح استاندارد زندگی، بهبود وضع جاده‌ها و خیابان‌ها و خدمات عمومی، افزایش ازدحام و شلوغی، کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی و ایجاد

مشکلات فرهنگی برای جامعه میزبان بر روی سناریوی (Win) قرار گرفته‌اند که نشان می‌دهد انتظارات گردشگران و شهروندان این شهر در این زمینه برآورده شده است.

منظور از آسایش انسان مجموعه شرایطی است که از نظر حرارتی حد اقل برای ۸۰ درصد افراد مناسب باشد، به عبارت دیگر انسان در آن شرایط، نه احساس سرما کند نه احساس گرما. بعضی از پژوهشگران در اصطلاح خشی بودن حرارتی را تعبیر دقیق تری می‌دانند چرا که انسان سرما و گرما و ناراحتی موضعی ناشی از مسائل اقلیمی، احساس نمی‌کند. در چنین شرایطی است که ارگانیسم انسانی می‌تواند بیلان حرارتی خود را در بهترین شکل موجود حفظ کند، بدون اینکه دچار کمبود یا ازدیاد انرژی شود. در شکل شرایط آسایش انسان از دیدگاه اقلیمی چهار عنصر دما، رطوبت، باد، و تابش نقش دارند در بین این عناصر دما و رطوبت تاثیر بیشتری در سلامتی و راحتی انسان دارند و به این دلیل بیشتر شاخص‌ها و مدل‌های سنجش آسایش انسان بر این عنصر استوار شده است گردشگری بخشی اصلی از اقتصاد جهانی است. پیش‌بینی می‌شود گردشگری در دهه‌های آینده به پر درآمدترین صنعت دنیا تبدیل شود به گونه‌ای که سازمان جهانی توریسم پیش‌بینی کرده است تا سال ۲۰۲۰ میلادی جمعیت گردشگران جهان به ۱ میلیارد و درآمد حاصل از آن به ۱/۶ میلیارد دلار برسد. در حال حاضر ۲۱۰ میلیون نفر معادل ۳/۸٪ از شاغلین کشورهای جهان، در صنایع مربوط به گردشگری فعالیت می‌کنند و بطور متوسط ۴ تا ۵ درصد از بودجه خود را از طریق منابع درآمدی حاصله از گردشگری بدست می‌آورند (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲). گردشگری فعالیتی چندمنظوره است که در مکانی خارج از محیط عادی گردشگر انجام می‌گیرد و مسافرت گردشگر بیش از یک سال طول نمی‌کشد و هدف تفریح، تجارت و یا فعالیت‌های دیگر است. چنانچه برای انجام چنین فعالیتی نواحی ساحلی و محیط دریایی منظور نظر قرار گیرد آن را توریسم ساحلی می‌نامند. گردشگری ساحلی مستلزم مسافرت از یک محل اقامت و تمرکز بر محیط‌های دریایی است. در این تعریف محیط دریایی از دو جهت مورد اشاره است: از نظر بیولوژیکی در برگیرنده مناطقی است که دارای ویژگی‌های دریایی (آب شور، جذر و مد) است و از نظر فیزیولوژیکی در برگیرنده نقطه تلاقی خشکی و آب به عنوان نواحی ساحلی است که می‌توان آنرا در چارچوب شهرهای ساحلی در شمار آورد

تجزیه تحلیل‌های مربوط عوامل اقلیمی شهر نور در قالب جداول ذیل ارائه گردید.

جدول شماره ۱۱- آسایش حرارتی دی ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
دی	شاخص آسایش حرارتی روزانه <i>cid</i>	۲,۵
دی	شاخص آسایش حرارتی شبانه <i>cia</i>	۲,۵
دی	سرعت باد	۵
دی	میزان بارش	۴,۵
دی	ساعات آفتابی	۲
دی	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۶۱
دی	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	خوب

جدول شماره ۱۲- آسایش حرارتی بهمن ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
بهمن	شاخص آسایش حرارتی روزانه <i>cid</i>	۲,۵
بهمن	شاخص آسایش حرارتی شبانه <i>cia</i>	۲,۵
بهمن	سرعت باد	۵
بهمن	میزان بارش	۳,۵
بهمن	ساعات آفتابی	۲,۵
بهمن	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۵۹
بهمن	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	قابل قبول

جدول شماره ۱۳- اسایش حرارتی اسفند ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
اسفند	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۳
اسفند	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۲,۵
اسفند	سرعت باد	۵
اسفند	میزان بارش	۴
اسفند	ساعات آفتابی	۳,۵
اسفند	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۶۹
اسفند	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	خوب

جدول شماره ۱۴- اسایش حرارتی فروردین ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
فروردین	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۵
فروردین	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۴
فروردین	سرعت باد	۵
فروردین	میزان بارش	۵
فروردین	ساعات آفتابی	۲
فروردین	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۸۶
فروردین	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	عالی

جدول شماره ۱۵- اسایش حرارتی اردیبهشت ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
اردیبهشت	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۲
اردیبهشت	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۵
اردیبهشت	سرعت باد	۴,۵
اردیبهشت	میزان بارش	۵
اردیبهشت	ساعات آفتابی	۴,۵
اردیبهشت	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۷۳
اردیبهشت	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	خیلی خوب

جدول شماره ۱۶- اسایش حرارتی خرداد ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
خرداد	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۰
خرداد	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۳
خرداد	سرعت باد	۱,۵
خرداد	میزان بارش	۵
خرداد	ساعات آفتابی	۴,۵
خرداد	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۴۷
خرداد	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	ناچیز

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۶).

جدول شماره ۱۷- اسایش حرارتی تیر ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
تیر	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۰
تیر	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۲
مرداد	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۰
مرداد	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۲
تیر	ضریب نهایی اقلیم گردشگری سرعت باد	۴۱ ۱,۵
مرداد	شرایط آب و هوایی برای گردشگری میزان بارش	ناچیز ۴,۵
مرداد	ساعات آفتابی	۴
مرداد	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۴۱
مرداد	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	ناچیز

مرداد ماه

جدول شماره ۱۸- اسایش حرارتی

جدول شماره ۱۹- اسایش حرارتی شهریور ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
شهریور	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۱
شهریور	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۴
شهریور	سرعت باد	۲
شهریور	میزان بارش	۴,۵
شهریور	ساعات آفتابی	۴
شهریور	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۵۴
شهریور	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	قابل قبول

جدول شماره ۲۰- اسایش حرارتی مهر ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
مهر	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۵
مهر	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۴
مهر	سرعت باد	۲
مهر	میزان بارش	۴
مهر	ساعات آفتابی	۳,۵
مهر	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۸۲
مهر	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	عالی

جدول شماره ۲۱- اسایش حرارتی آبان ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
آبان	شاخص آسایش حرارتی روزانه cid	۵
آبان	شاخص آسایش حرارتی شبانه cia	۳
آبان	سرعت باد	۵
آبان	میزان بارش	۴,۵
آبان	ساعات آفتابی	۳,۵
آبان	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۸۸
آبان	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	عالی

جدول شماره ۲۲- اسایش حرارتی آذر ماه

ماه	ضریب آسایش برای هر شاخص	ضریب
آذر	شاخص آسایش حرارتی روزانه c_{id}	۲,۵
آذر	شاخص آسایش حرارتی شبانه c_{ia}	۲
آذر	سرعت باد	۵
آذر	میزان بارش	۳,۵
آذر	ساعات آفتابی	۲,۵
آذر	ضریب نهایی اقلیم گردشگری	۵۸
آذر	شرایط آب و هوایی برای گردشگری	قابل قبول

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۶).

در نهایت نتایج حاصل شده این پژوهش با توجه به داده ها و پارامترهای مذکور شرایط آسایش نشان می دهد که از نظر شاخص اقلیم گردشگری و بوم گردی شهر نور در بیشتر ایام سال بخصوص ماه های دی، اسفند، فروردین، اردیبهشت، مهر، آبان از شرایط عالی و خوب برای فعالیت های توریسی برخوردار می باشند لذا باید استراتژی های لازم از منظر بوم گردی در این منطقه فراهم گردد.

نتیجه گیری

نتیجه بدست آمده از بررسی آماری فرضیه ابتدای پژوهش بدین صورت می باشد که که ابتدا در آزمون کلموگرفت با توجه به سطح معناداری اختصاص یافته به هریک از زیر مولفه های بخش ساختار اقتصادی تأثیرگذار بر روی رشد و توسعه گردشگری شهر نور با در نظر گرفتن مقدار آماره آزمون اختصاص یافته به هر زیرمولفه می توان این گونه نتیجه گرفت که با توجه به مقدار معناداری مقدار $0/000$ نشان از رد فرض صفر دارد. یعنی دلیلی برای تأیید این فرضیه که "نمونه مورد نظر از توزیع نرمال بر خوردار می باشد"، وجود ندارد. به عبارتی توزیع این نمونه، نرمال نمی باشد. و بین داده ها در بین این آزمون توزیع متفاوت وجود دارد به عبارت کلی: نظرات افراد در پاسخ گویی به بخش های مرتبط به این جدول متفاوت بوده است و برای بررسی تاثیر ساختار اقتصادی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهری از نظر جامعه میزبان، از آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است که میانگین واقعی به دست آمده (۱۸,۳۰)، از میانگین مفروض (۱۸) بالاتر بوده است که

نشان از اثرگذاری اثرات ساختار اقتصادی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهری می دهد و سپس از همان- طور که در فصل چهارم در بخش فرضیه ابتدای پژوهش مشاهده می نمایید از آزمون اسپیرمن برای سنجش اثرگذاری ساختار اقتصادی بر روی توسعه گردشگری شهر نور استفاده نموده ایم که با توجه به خروجی حاصله و تحلیل های انجام گرفته از این آزمون می توان اینگونه نتیجه گرفت که از منظر هر سه گروه ساختار اقتصادی این شهر توانسته در رشد و توسعه گردشگری این شهرستان موفق عمل نماید به گونه ای که این میزان موفقیت را می توان در سطح معناداری ۹۹ درصدی حاصله از دیدگاه هر سه گروه در این آزمون که بیان گر موفقیت بالای آن در توسعه گردشگری است می توان مشاهده نمود و برای مشخص شدن نوع رابطه از مدل رگرسیون خطی استفاده نموده ایم که نتیجه حاصل از این مدل اینگونه می باشد که ساختار اقتصادی بصورت مستقیم بر رشد و توسعه گردشگری از منظر هر سه گروه تأثیرگذار بوده است که این امر را در برآورد پارامترهای نهایی این مدل می توان مشاهده نمود و برای مشخص شدن انتظارات آنها از اثرگذاری ساختار اقتصادی همانطور که پیش تر در فصل گذشته بیان نموده ایم از مدل *HOLSAT* استفاده نموده ایم که از خروجی حاصله از این مدل می توان اینگونه نتیجه گرفت که ویژگی های اقتصادی شهر در بخش گردشگری توانسته اند انتظارات مردم محلی و گردشگران را برآورده و رضایت آنها را جلب نماید در نهایت با توجه به نتایج حاصل آزمون های متعدد آماری و مدل های مورد استفاده که از جامعه میزبان و میهمان فرضیه به نظر می رسد ساختار اقتصادی موجود می تواند منجر به توسعه گردشگری شهری پایدار شود، تایید می شود و برای سنجش فرضیه دوم پژوهش هم همانند فرضیه ابتدای پژوهش از شاخص های تنوع استفاده نموده ایم که نتایج بیانگر این مسئله است که قابلیت های اجتماعی - فرهنگی موجود برای رشد و توسعه گردشگری در شهر از منظر افراد نمونه از طریق آزمون ناپارامتریک فریدمن جهت همگون نمودن نتایج آزمون کای اسکوئر و بدست آوردن یک سطح معناداری در سه گروه مورد سنجش استفاده نموده ایم که نتایج حاصل از این آزمون آماری حاکی از این مسئله می باشد که از دیدگاه سه گروه بطور کلی این عوامل کارآمد قلمداد گردیده و برای حل این مسئله که آیا ساختار اجتماعی و فرهنگی توانسته است موجبات توسعه و رشد گردشگری را در این شهر فراهم آورد از آزمون تی تک نمونه ای استفاده نموده ایم که میانگین به دست آمده یعنی (۲۱,۴۵) از میانه مفروض یعنی (۲۱) بالاتر بوده است که نشان از اثرگذاری ساختارهای اجتماعی، فرهنگی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهری می دهد و سپس از همان طور که در فصل چهارم در بخش فرضیه دوم پژوهش مشاهده می نمایید از آزمون اسپیرمن برای سنجش اثرگذاری ساختار اجتماعی - فرهنگی بر روی توسعه گردشگری شهر نور استفاده نموده ایم که با توجه به خروجی حاصله و تحلیل های انجام گرفته از این آزمون می توان اینگونه نتیجه گرفت که تنها از منظر مردم

محلی این شهر ساختار اجتماعی و فرهنگی آنها توانسته تا سطح ۹۹ درصد موفق در امر رشد و توسعه گردشگری عمل نمایند و از منظر دو گروه دیگر یعنی مسئولین و گردشگران این میزان اثرگذاری تا سطح ۹۵ درصد بوده است که از منظر این دو گروه نیازمند فرهنگ سازی و بالا بردن ویژگی‌های اجتماعی شهرستان در راستایی جلب رضایت گردشگران می‌باشد بخصوص از منظر گروه مسئولین که در آخرین نقطه معناداری ۹۵ درصدی قرار گرفته است و از منظر این گروه عوامل فرهنگی و نحوه برخورد با گردشگران خود عامل بازدارندگی در جذب گردشگری محسوب می‌شود به همین منظور نیازمند برنامه‌ریزی‌های کارآمد در این راستا از دیدگاه آنها دیده می‌شود و برای مشخص شدن نوع رابطه از مدل رگرسیون خطی استفاده نموده‌ایم که نتیجه حاصل از این مدل اینگونه می‌باشد که ساختار اجتماعی و فرهنگی بصورت مستقیم بر رشد و توسعه گردشگری از منظر هر سه گروه تأثیرگذار بوده است که این امر را در برآورد پارامترهای نهایی این مدل در یافته‌های پژوهش می‌توان مشاهده نمود و برای مشخص شدن انتظارات آنها از اثرگذاری ساختار اقتصادی از مدل *HOLSAT* استفاده نموده‌ایم که از خروجی حاصله از این مدل می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که مطابق ماتریس حاصله از این مدل، ایجاد و توسعه امکانات تفریحی و افزایش سطح آگاهی و دانش مردم بر روی سناریوی (*Lose*) قرار دارند، به عبارتی انتظارات گردشگران و شهروندان در این زمینه برآورده نشده است. اما ارتقا سطح استاندارد زندگی، بهبود وضع جاده‌ها و خیابان‌ها و خدمات عمومی، افزایش ازدحام و شلوغی، کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی و ایجاد مشکلات فرهنگی برای جامعه میزبان بر روی سناریوی (*Win*) قرار گرفته‌اند که نشان می‌دهد انتظارات گردشگران و شهروندان این شهر در این زمینه برآورده شده است در انتها با توجه به نتایج حاصل آزمون‌های متعدد آماری و مدل‌های مورد استفاده که از جامعه میزبان و میهمان فرضیه به نظر می‌رسد ساختار اجتماعی - فرهنگی موجود می‌تواند منجر به توسعه گردشگری شهری پایدار شود، تأیید می‌شود اقلیم و تنوع آن به عنوان یک منبع گردشگری مطرح است و اغلب گردشگران در انتخاب محل و مدت اقامت به آن توجه دارند. تنوع زمانی و مکانی آب و هوا یک پتانسیل قوی برای گردشگری محسوب می‌شود و یکی از دلایلی که ایران جزء ۵ کشور متنوع گردشگری دنیا محسوب می‌شود شناسایی محدوده‌های آسایش در اقلیم مناطق معتدل و مرطوب به دلیل برخورداری از شرایط مطلوب اقلیمی و جغرافیایی می‌تواند به عنوان یک پتانسیل در جهت توسعه گردشگری بوده و بدست آوردن تقویم زمانی آسایش و اجرای طرح‌های عمرانی می‌تواند سبب افزایش درآمد اقتصادی و ایجاد اشتغال و همچنین حفظ محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار شود شاخص *tci* یک ارزش گذاری استاندارد است که دامنه آن از ۵

مطلوب تا منفی ۳ بی نهایت نامطلوب قرار میگیرد بدین ترتیب هر یک از این زیر شاخص های *tci* رتبه ایی از ۵ تا منفی ۳ را به خود اختصاص دادند در بحث جبر آب و هوایی ام شناسایی پارامتر های اقلیمی بسیار موثر است.

منابع

۱. ابراهیم زاده، عیسی و آقاسی عبدالله (۱۳۸۸). تحلیلی بر عوامل گسترش گردشگری در نواحی ساحلی چابهار. مجله مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای سال اول شماره ۱، ص ۱۰۷-۱۲۸.
۲. ابراهیم زاده، عیسی؛ ملکی، گل آفرین و فرهادی نژاد، حسین (۱۳۹۳). برنامه ریزی استراتژیک توسعه گردشگری با تاکید بر توسعه پایدار در ناحیه خرم آباد. مجله جغرافیا و آمایش شهری شماره ۱۴، ص ۱-۲۴.
۳. اکبری، مجید؛ کاظمی، شهین و جاقوری، معصومه (۱۳۹۲). برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری با استفاده از تکنیک *SOAR* (شهر شوش). راهبردی توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران.
۴. پرور، محمد (۱۳۹۳). پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، تحت عنوان توانسنجی قابلیت های گردشگری روستایی مطالعه موردی: (دهستان جاغرق، شهرستان طرنبه شاندرین). دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.
۵. پاپلی یزدی، محمدحسین؛ رجبی سناجردی، حسین (۱۳۸۲). نظریه های شهر و پیرامون. تهران: انتشارات سمت، چاپ ششم.
۶. تولایی، سیمین (۱۳۸۶). بوم گردی با تاکید بر جاذبه های گردشگری استان گلستان. مجله پژوهش های جغرافیایی، شماره ۵۸، ص ۱۱۳-۱۱۷.
۷. تقی زاده، فاطمه، ۱۳۸۷، آمایش سرزمین، دانشنامه مدیریت شهری ۱۰.
۸. سلطانی، بهرام (۱۳۸۹). توسعه پایدار گردشگری. مجله مدیریت جهانگردی، شماره ۱۶، ص ۲۳-۳۰.
۹. شاطریان، محسن؛ وفایی، ابوذر (۱۳۹۲). نقش گردشگری در توسعه پایدار شهری. اولین همایش ملی جغرافیا، گردشگری و منابع طبیعی.
۱۰. شکری، ولی الله (۱۳۸۳). نقش گردشگری در توسعه روستایی، مطالعه ی موردی اسکومحله آمل. پایان نامه ی کارشناسی ارشد. دانشکده ی جغرافیا، گروه جغرافیای انسانی. دانشگاه تهران.
۱۱. صالحی، اسماعیل و پور اصغر، فرزاد (۱۳۸۸) تحلیلی بر موانع فراروی آمایش سرزمین در ایران، فصلنامه راهبرد.
۱۲. طرح جامع شهرستان نور ۱۳۹۰.
۱۳. قدمی، مصطفی (۱۳۸۶). مدل سازی توسعه شهری و گردشگری در چارچوب پایداری نمونه موردی کلاردشت، به راهنمایی دکتر محمدتقی رهنمایی. دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.
۱۴. کاظمی، مهدی (۱۳۸۷)، تحلیل ادراک شهروندان زاهدانی در توسعه گردشگری چابهار. مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱۲، ص ۳۰.
۱۵. زیاری، کرامت اله، اصول و روش های برنامه ریزی منطقه ای، دانشگاه یزد ۱۳۸۶.

۱۶. مهدوی، داوود (۱۳۹۰). ارزیابی پایداری توسعه گردشگری روستایی در ایران (مورد روستاهای تاریخی فرهنگی ایران). پایان نامه دکتری. دانشگاه تربیت مدرس.

۱۷. نور بخش، مرتضی؛ سراسکانرود، محمد اکبر (۱۳۸۹). نقش گردشگری شهری در توسعه اقتصادی کلان شهرها. ویژه نامه اقتصاد گردشگری شهری سال دوم، ص ۲۱-۳۴.

۱۸. *ang, Shuangzi. Development of sustainable cultural heritage tourism in China : a comparative study of ancient towns in Lijiang and Chengdu (2015).*
۱۹. *Kwan, Cho-yam, Joe. To investigate slow mode transport for urban tourism in Hong KONG (2015).*
۲۰. *Uysal, Ülke Evrim. Urban Tourism in Istanbul: Urban Regeneration, Mega-events and City Marketing and Branding (2015).*